

Леон-новачок

**ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ ІМЕН І РЕАЛІЙ У ТВОРАХ ДИТЯЧОЇ
ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ З НІМЕЦЬКОЇ НА
УКРАЇНСЬКУ МОВУ)**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І ПЕРЕКЛАД ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	5
1.1 Характерні риси дитячої літератури	5
1.2 Особливості перекладу дитячої літератури	8
1.3 Переклад власних імен	10
1.4 Переклад реалій	16
Висновки до Розділу І	15
РОЗДІЛ ІІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ ІМЕН І РЕАЛІЙ У ТВОРАХ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ ПЕРЕКЛАДУ З НІМЕЦЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	16
2.1 Опис практичного матеріалу	16
2.2 Переклад власних назв у дитячій літературі на матеріалі перекладу з німецької українською мовою	17
2.3 Переклад реалій у дитячій літературі на матеріалі перекладу з німецької українською мовою	21
Висновки до Розділу ІІ	24
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	26

ВСТУП

Робота присвячена дослідженню особливостей перекладу власних назв і реалій у творах дитячої літератури з німецької на українську мову.

Дитяча література є об'єктом досліджень багатьох науковців і літературознавців. Так, проблемою перекладу дитячої літератури займалися І.С. Алексєєва, О.В. Ребрій, Е. О'Салліван і З. Шавіт [1-2;24;31;40]. Особливості перекладу власних назв висвітлюються, зокрема, у працях Д.І. Єрмоловича і В.С. Виноградова [10;7], а проблеми перекладу реалій – у С. І. Влахова, С. П. Флоріна і Р.П. Зорівчак [7;13]

Вивчення досліджень з особливостей перекладу дитячої літератури показав, що системного аналізу перекладу власних назв і реалій у творах дитячої літератури з німецької мови українською не проводилось, чим і зумовлена *актуальність* даної роботи.

Об'єктом дослідження є особливості лексичного складу власних назв і реалій у творах дитячої літератури.

Предметом дослідження постають способи передачі власних назв і реалій у творах дитячої літератури при перекладі з німецької на українську.

Метою роботи є дослідження та аналіз особливостей перекладу власних назв і реалій у дитячій літературі на матеріалі перекладу творів німецьких авторів українською мовою.

Робота передбачає вирішення таких завдань:

- виявити головні особливості, притаманні творам для дітей;
- окреслити специфіку перекладу дитячих творів;
- висвітлити проблему перекладу власних назв і реалій у дитячій літературі;
- дослідити використання перекладацьких трансформацій при перекладі власних назв і реалій.

Для аналізу перекладу було обрано наступні дитячі книги для дітей середнього шкільного віку: О. Гайлек «Зачарована Мона Ліза» (пер. з нім. Л. Рябової) [8;66], Г. Ріттіг «У лапах короля тролів» (пер. з нім. М. Кушнір)

[26;35], М. Зелле і С. Кнаусс «Тінь у темряві – детективи-розгадники» (пер. з нім. І. Андрущенко) [12;39], Л. Галлаунер «Гаф-пайп – старт Леона-новачка» (пер. з нім. Л.-П. Стринадюк) [9;32] і Е. Кестнера «Еміль і детективи» (пер. з нім. на укр. К.І. Гловацької; пер. з нім. на рос. Л. З.Лунгіної) [15;16;36].

Практичний матеріал роботи складається з 179 німецьких лексичних одиниць та 179 варіантів їх перекладу українською мовою.

У процесі аналізу було застосовано зіставний метод, метод перекладацького аналізу і елементи статистичного й описового методів.

Теоретичне значення роботи визначається в системному описі специфіки перекладу власних назв і реалій у дитячій літературі.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування результатів дослідження на практиці при складанні та перекладі текстів і творів, орієнтованих на дітей.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків і списку використаної літератури. У першому розділі розглядаються характерні риси дитячої літератури і особливості її перекладу. У практичній частині досліджуються українські варіанти перекладу власних назв і реалій на матеріалі німецьких книг для дітей і підлітків.

Список використаної літератури складається з 40 теоретичних джерел (з них іноземними мовами – 10).

Загальний обсяг роботи – 29 сторінок.

РОЗДІЛ І ПЕРЕКЛАД ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Характерні риси дитячої літератури

«Всі дорослі спочатку були дітьми, тільки мало хто з них про це пам'ятає» (А. де Сент-Екзюпері).

Дитяча література – це сукупність словесних творів художнього і нехудожнього характеру, які адресовані дітям різних вікових категорій і створені з урахуванням специфіки дитячого сприйняття [20, с. 9].

Дитяча література є частиною культурної традиції, яка акумулює суспільні уявлення про дитинство [21, с. 20]. Аби відстояти право дитячої літератури на самостійне й рівноправне існування, необхідно визначити головні риси та ознаки, які роблять її по-справжньому особливою та відмінною від інших книг в очах дитини.

Дитяча література належить одночасно до двох систем - літературної і педагогічної [31, с. 38]. Вона виникає на стиках мистецтва, психології і педагогіки [17, с. 10]. У літературу для дітей вписані домінуючі соціальні, культурні та освітні норми. Вона є пізнавальною, доступною й повчальною.

Головні особливості дитячої літератури пов'язані із формою, змістом і комунікаційними особливостями.

Літературознавці (Огар Е.І., Арзамасцева І.М., Миколаєва С.А, Алексєєва І.С) виокремлюють, по-перше, формальні особливості дитячих книг. Яскраві ілюстрації кількісно переважають над словесним вираженням змісту і тим самим посилюють образність викладу. Гарні малюнки сприяють кращому й легшому сприйманню змісту [2;3;20].

По-друге, дитячій літературі притаманні змістові особливості. Сюди відносяться динамічний сюжет, тематика, образи, максимальна зрозумілість викладеного змісту і гумор [20, с. 10]. Дітям з їх прагнення до всього фантастичного подобаються не абстрактні ідеї, а історії, повісті, казки та оповідання [4, с. 94]. Дуже часто письменники запозичують різні фольклорні образи, сюжети і навіть жанрові конструкції [18, с. 3]. Однак специфічні теми і образи не є домінантами, які дозволяють адресувати книгу тій чи іншій віковій

категорії. Головним є те, як розкривається сюжет, як будуються образи, і чи доступні вони для дитячого сприйняття. Гострий сюжет завжди приваблює дитячу увагу. Дітям можна писати майже про все, головне - продумати, як це зробити згідно з дитячим уявленням і світосприйняттям [23, с. 3]. Що стосується гумору, то, звичайно, дітям доступні найпростіші форми комічного. На відміну від дорослих їм важко відчутти смішне, проте легко уявити смішне становище, в яке потрапляють герої книг [3, с. 30]. Всі діти дуже люблять оптимістичні, бадьорі книжки із щасливою розв'язкою. Психіка дітей погано пристосовується до думки про дисгармонійний світ. Добро і справедливість, чарівні перетворення навколишнього світу, фантастичні герої, неодмінне тріумфування істини - все це дитина радісно зустрічає в книгах [3, с. 46].

У книжці дитина мусить перш за все знайти поживу для заспокоєння своєї допитливості. Не випадково в художніх творах доволі часто можна зустріти образ дитини, у якої допитливість переходить межу. Образ дитини-читача є «зашифрованим» у тексті. Його можна розпізнати по одному абзацу або фразі і відразу визначити читацьку адресацію тексту, тобто який перед нами твір - «дитячий» чи «недитячий» [3, с. 17-20].

Вплив віку на зміст є також однією з найважливіших рис дитячої літератури. Вікова орієнтація означає врахування особливостей мовленнєвих і ментальних горизонтів дитячої аудиторії [1, с. 260]. Наприклад, книга для дошкільного віку повинна мати захоплюючий сюжет, динамічне розгортання подій, веселі сценки і колізії. Діти полюбляють казки і оповідання про природу, історії з життя дорослих, які б давали відповідь на «сто тисяч чому» [17, с.17]. Казка, гра, фантазія - це джерело дитячого мислення, благородних почуттів і бажань [29, с. 153]. Діти молодшого шкільного віку відрізняються емоційністю і конкретним мисленням. Їх цікавлять дидактичні розповіді, що демонструють певний приклад для наслідування або почуття. Вони охоче читають байки, вірші і оповідання, твори на історичні теми, пригодницькі книги. Книги для підлітків та юнацтва відзначаються багатством тематики і жанровою різноманітністю. Їх приваблюють цікаві подорожі, вольові герої. У художній

літературі вони шукають взірць для наслідування. Образ героя є носієм моралі, світогляду, допомагає читачеві визначитися у житті [22].

По-третє, дитячим творам притаманні певні комунікаційні особливості. Дитячий письменник застосовує всі зусилля, аби юні читачі добре засвоїли матеріал книжки, і тому часто звертається до методу «погляд з дитинства». Письменник намагається вплинути на свого читача не тільки змістом, а й легкістю викладу і виразністю мови [20, с. 10]. Другою ключовою характеристикою є асиметричність комунікації. Цей асиметричний зв'язок може проявлятися у тексті в форму звертань дорослого автора до маленького читача [31, с. 38]. Тож письменнику потрібно дослідити психологію і мислення дитини певного віку для того, щоб написати дійсно гарний дитячий твір [30, с. 133].

Таким чином, твори дитячої літератури відрізняються від інших видів художньої літератури:

- 1) формою (шрифт, ілюстрації);
- 2) змістом (сюжет, тематика, образи, зрозумілість);
- 3) комунікаційними особливостями (асиметрія, «погляд з дитинства»).

Окрім того, особливість дитячих творів визначається віковою орієнтацією, тобто врахуванням особливостей мовленнєвих і ментальних горизонтів дитячої аудиторії.

1.2 Особливості перекладу дитячої літератури

Обговорюючи переклад творів дитячої літератури, треба зазначити, що тут практика далеко випереджає теорію.

Дитячі твори мають на меті досягнення певного естетичного впливу. При перекладі твору для дитини головною функцією перекладача є забезпечення максимально природного звучання тексту з розрахунку на іншомовну аудиторію, яка має специфічне світосприйняття, зумовлене віковим фактором. Таким чином, перекладач дитячої літератури перетворюється на свого роду буфер між різними культурологічними основами автора (вихідного тексту) та одержувача (тексту перекладу) [14].

Під час перекладу дитячої літератури велике значення приділяється дидактичним та педагогічним функціям книг. Адже книги для дітей і підлітків повинні сприяти емоційному та інтелектуальному розвитку, надавати приклади для наслідування, пристосовуватися до мовленнєвих навичок та понятійних знань дітей, систематизувати великий обсяг інформації. Окрім того, до перекладу висуваються такі вимоги як [40, с. 37-38]:

- вірність тексту оригіналу та автору;
- зберігання адекватності перекладу;
- дотримання вимог редакції і видавництва.

Однак відповідність тексту оригіналу може наражатись на небезпеку, коли перекладач бажає віддати перевагу педагогічним нормам та адаптувати мову і стиль до передбачуваних когнітивних можливостей реципієнтів молодшого віку [34, с. 45].

Аби зробити текст перекладу доречним для дитини і корисним відповідно до суспільних норм, перекладач вдається до різних перекладацьких прийомів. Найпоширенішим є адаптації сюжету, образів персонажів та мови з урахуванням здатності дитини до сприйняття та розуміння інформації. Задля цього перекладач може позбутися одного аспекту заради іншого [40, с. 113].

Переклад дитячої літератури рясніє вказівками на припустимість численних адаптацій і перетворень вихідного тексту заради дидактичної

акультирації. Основні риси прийому адаптації - це використання стислого оповідання, парафраз і упушень. Вдалими прикладами адаптованих книг є, наприклад, «Подорожі Гуллівера» (А.А. Франковський, з англійської на російську) і «Мюнхгаузен» (Г.А. Бюргер, з німецької на російську) [31, с. 40].

В перекладі дитячої літератури багато неоднозначного та суперечливого. Таке популярне поняття як «точність перекладу» у той же час носить неоднозначний і навіть парадоксальний характер.

Перекладачу дитячих книг дозволено маніпулювати текстом різноманітними способами, змінюючи, розширюючи або скорочуючи його [40, с. 111]. Так, вдавшись до переказу чи парафрази, перекладач може використати велику кількість скорочень, змінити радикально структуру тексту перекладу і навіть стиль. Наприклад, переклад німецькою мовою казки А. Ліндгрен «Пеппі Довгапанчоха».

При перекладі книг як для дорослих так і для дітей особливу проблему представляє передача культурних особливостей оригіналу. [31, с. 237] Все ускладняється через недостатній життєвий досвід дітей. Однак внаслідок сучасної глобалізації, міграційних процесів і розвитку комунікаційних технологій, проблема розуміння інших культур вже не є такою гострою. Сучасні діти набагато раніше і частіше вступають в контакт із представниками інших культур.

Багато перекладів дитячої літератури використовують так званий прийом «локалізації». Тобто перекладач наближує твір до реципієнта. Саркастичні конотації опускаються, і текст робиться більш зрозумілим для юних читачів. Подібне одомашнення наближує переклад до маленького читача [40, с. 38-39].

Отже, головною функцією перекладу дитячої літератури є досягнення естетичного впливу із зберіганням дидактичних та педагогічних норм, які були закладені в оригіналах творів. Дитячі перекладачі вдаються до різних прийомів: адаптації, вільності, локалізації, переказів, парафраз, скорочування, додавання і т.д. У кожному конкретному випадку перекладач повинен самостійно вирішувати, яким значенням необхідно віддати перевагу при перекладі, а якими

можна пожертвувати, як звести до мінімуму втрату інформації і при цьому зберегти стиль автора оригіналу. Головними проблемами, з якими зіштовхуються перекладачі: адаптація до місцевих умов, модернізація, уникнення порушень табу, вилучення подвійної адресації.

1.3 Переклад власних імен

Оніми, або власні назви – це вторинні знаки, які створюються на базі первинних, тобто загальних імен. Їхні головні функції полягають в найменуванні, повідомленні значення, конотації і розрізненні об'єктів. Власні назви стають мовними знаками за умови встановлення зв'язку з об'єктами. Лише тоді вони набувають свого значення [28, с.136].

В художній літературі, як і в житті, особове ім'я - це офіційно зафіксоване слово, за допомогою якого здійснюється індивідуалізація, або, говорячи мовою фахівців, «легалізація» певної особи [27, с.14].

Неперекладність власних імен зумовлена наявним зв'язком з певним народом, традиціями і культурою. Так, рос. *Іван* втратить свою національну приналежність, якщо його «перекладають» як фр. *Жан*, англ. *Джон* або ісп. *Хуан*. Він не тільки втратить свій колорит, але й здобуде не притаманне йому конотативне значення, яке перекручує національний та історичний колорит відповідного тексту [10, с. 222].

Найбільш зручною, з перекладознавчої точки зору, є класифікація онімів, яку запропонували С. І. Влахов і С. П. Флорін [7, с. 211-212]:

1. імена-знаки, які тільки називають об'єкт;
2. імена, які несуть певне семантичне навантаження;
3. імена, транскрипція чи переклад яких залежать від контексту.

Так, одиниці першої групи завжди транскрибуються, а другої – перекладаються, за виключенням деяких назв видавництв (англ. *Таймс*, нім. *Нойе цайт*), назв літературних творів чи витворів мистецтва (пам'ятник середньовічної арабської літератури *Arabian Nights* відомий як 'Тисяча і одна ніч'). Одиниці третьої групи піддаються у більшості випадків транскрипції.

Переклад, субституція або будь-який інший відступ від цього правила допускаються, якщо необхідно показати внутрішню форму, тобто коли власне ім'я повинно набути рис загального імені.

Д.І. Єрмолович визначає наступні прийоми передачі власних назв при перекладі [10]:

1. Пряме перенесення онімів в початковій формі у текст перекладу.
2. Ономастична відповідність, яке відтворює фонографічної оболонку слова. Сюди відносяться транскрипції, транслітераційні і традиційні відповідності.
3. Коментований переклад: використання ономастичного відповідника із додатковим коментарем в примітці або у додатку.
4. Уточнюючий переклад, тобто ономастична відповідність, доповнена декількома пояснюючими словами в тексті.
5. Описовий переклад: передача значення власної назви загальним словом або словосполученням.
6. Субституція.

У будь-якому випадку перекладачеві необхідно глибоко проаналізувати ситуацію і тільки після цього приймати одне з рішень:

- а) слідувати традиції передачі імен, а при наявності декількох традиційних відповідників, обґрунтовано вибрати одне з них;
- б) порушити традицію і запропонувати новий варіант з урахуванням нових обставин.

Від тактичного і розумного введення у текст перекладу власних імен залежить те, чи вдасться зберегти національний колорит всього твору. Для цього, окрім володіння мовами, перекладачу потрібно володіти широкою перекладацькою культурою [10, с. 217-227].

Творчість у передачі власних назв починається тоді, коли перекладач зустрічається із смисловими (значущими, промовистими, номінативними) іменами та прізвишками, адже тут виникає проблема, пов'язана з аналізом

сутності та функцій цих імен в тексті та способом їхнього відтворення [5, с.160].

В.С. Виноградов вдало описує групу «алюзивних» імен, які у носія мови асоціюються із певним словом із фольклорних, літературних чи фразеологічних джерел. Вони доволі часто є крилатими словами або компонентами крилатих виразів. Деякі – *Іуда*, *Дон Кіхот*, *Дон Жуан* – перетворилися в загальні імена (іуда, донкіхот, донжуан), звільнивши нас від необхідності обговорювати їх. Інші імена, залишаючись власними за своєю формою, втратили більшу частину ознак даної категорії і стали символами тих чи інших уявлень і характеристик. Наприклад, *Отелло* – ревності, *Голіаф* – великий ріст і сила, *Аркадія* – безтурботне життя [25, с. 59].

На відміну від реального життя імена літературних героїв завжди, або майже завжди, узгоджуються із їх характерами. Важливо лише зрозуміти, яке ж значення намагався вкласти письменник у цей образ [6, с.21].

Особливо складною є передача імен, які пов'язані з широко відомою ситуацією. При їх вживанні здійснюється апеляція не до самого денотату, а до набору диференційних ознак цього імені [11, с. 84]. Онім *Cheshire Cat* є гарним прикладом такої прецедентності. Звідси і вираз англ. *to grin like a Cheshire Cat*, що означає ‘посміхатися, як чеширський кіт’ [24, с. 193].

Отже, власні назви створюються на базі загальних імен. Перш за все вони покликані іменувати і у такий спосіб давати змогу розрізняти однотипні об'єкти. При відтворенні онімів у тексті перекладу виникає проблема, пов'язана з аналізом сутності та функцій цих імен. Найчастіше оніми передаються у мову перекладу засобами транскрипції чи транслітерації або їх поєднанням. Коли перекладач має справу із значущими іменами, в нього є декілька можливостей: зберегти форму із втратою прихованого змісту або замінити аналогом. Точної відповіді на запитання – який прийом є найкращим – не має. Все дуже індивідуально і залежить від контексту, традицій народу, авторської фантазії і здібностей перекладача.

1.4 Переклад реалій

Й.В. Гете писав: «У перекладі треба добиратися до неперекладного, лише тоді можна по-справжньому пізнати інший народ, іншу мову».

Реалії - це слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального й історичного розвитку) одного народу і водночас є чужими для іншого [7, с. 46]. Реалії є змінною, відносною категорією, яку можна розглядити лише при бінарному контрастивному порівнянні декількох мов і культур. [13, с. 58].

Реалію як перекладознавчий термін і компонент етнокультурного контексту вивчено ще недостатньо. Виникнення реалій не залежить від наших уподобань, вони зумовлені суспільною необхідністю і позамовними чинниками.

Чимало дослідників розглянули питання про відтворення семантико-стилістичних функцій реалій у перекладі. Свої варіанти класифікації наводять В. Коллер [37, с. 235] і І. Корунець [38, с. 158-168]. Однак найбільш точною і логічною класифікацією видається класифікація С. І. Влахова і С. П. Флоріна [7, 59-64]:

1. географічні реалії (назви об'єктів фізичної географії, метеорології, назви географічних об'єктів, пов'язаних з людською діяльністю; назви ендеміків (назви тварин і рослин): *сонячник, гай, колібрі*;
2. етнографічні реалії (побут, їжа, напої, одяг, житло, меблі, посуд, транспорт): *шаровари, личаки, олів'є*;
3. реалії, пов'язані із працею (професії, знаряддя праці): *завгосп, мінздрав*;
4. культура і мистецтво: *щедрівки, Івана Купала, мавка, Святий Миколай*;
5. етнічні реалії (етноніми, прізвиська): *куркулі, українці*;
6. міри та гроші: *фунт стерлінгів, копійка*;
7. суспільно-політичні реалії (адміністративно-територіальні одиниці): *бундесланд, кантон, область*;
8. органи і носії влади: *ФСБ, національна поліція, міський голова*;

9. суспільно-політичне життя (організації, діячі, громадські рухи, навчальні і культурні заклади, знаки і касти): *комуністи, Християнсько-демократичний союз, штазі, лицей;*

10.військові реалії: *майор, пістоля, штрафбат.*

Переклад реалій - це свого роду мистецтво. При їх передачі із тексту оригіналу у мову перекладу виникає дилема: показати специфіку або зберегти звичність. Виникає необхідність вдаватися до переосмислення реалій, до пошуку іншого поняття, добре знайомого потенційним реципієнтам (дітям), який би концептуально вписався в ситуацію.

Отже, реалії – це одиниці мови, які позначають національно-специфічні об'єкти і явища. Основні труднощі при передачі реалій з мови оригіналу у цільову мову– це 1) відсутність у мові перекладу повної або часткової відповідності і 2) необхідність одночасно з денотативним значенням реалії передавати її національне забарвлення. В оригіналі реалія сприймається як щось звичайне, рідне для читача. Тому основне питання цього виду перекладу: показати специфіку та вийти за межі сприйняття тексту або зберегти звичайність і втратити специфіку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I:

- 1) Дитяча література визначається як література, яка відповідає віковим особливостям дитини, враховуючи її емоційність, безпосередність, допитливість і довірливість (див. п. 1.1).
- 2) Дослідники виокремлюють формальні, змістові і комунікативні риси дитячих творів. Література для дітей вирізняється своєю тематикою, сюжетами і виховальною направленістю (див. п. 1.1).
- 3) Головна функція дитячого перекладу – це досягнення естетичного впливу і природного звучання тексту з розрахунку на специфічне світосприйняття потенційних реципієнтів. При перекладі дитячих книг виникає багато неоднозначних ситуацій, для вирішення яких перекладачі мають у власному арсеналі необмежену кількість можливостей (див. п. 1.2).
- 4) Головна функція онімів або власних назв полягає в найменуванні однотипних об'єктів та предметів. При передачі власних назв перекладач може вдатись до транскрипції, транслітерації, субституції, описового, уточнюючого або коментованого перекладу з тим чи іншим ступенем близькості до оригіналу (див. п. 1.3).
- 5) Реалії являють собою слова та словосполучення, які називають об'єкти, характерні для життя, побуту і культури одного народу і чужі для іншого. Основні труднощі при передачі реалії як компонента національно-культурного контексту – це відсутність у мові-переймача повного чи часткового відповідника і необхідність передати не тільки денотативне, а і конотативне значення. До основних способів передачі реалії відносять транскрипцію (транслітерацію); перейменування; перифразу; калькування; субституцію; контекстуальний переклад та інтерпретацію (див. п. 1.4).

РОЗДІЛ II СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ ІМЕН І РЕАЛІЙ У ТВОРАХ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ ПЕРЕКЛАДУ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

2.1 Опис практичного матеріалу

Для порівняння перекладів були обрані сучасні книги для дітей із серії «Rucksack-Bibliothek», перекладені і надруковані в Австрії у 2013 р.: магічна історія О. Гайлек «Зачарована Мона Ліза» (пер. з нім. Л. Рябової) [8;66], фентезі Г. Ріттіг «У лапах короля тролів» (пер. з нім. М. Кушнір) [26;35], детектив М. Зелле, С. Кнаусс «Тінь у темряві – детективи-розгадники» (пер. з нім. І. Андрущенко) [12;39], оповідання Л. Галлаунер «Гаф-пайп – старт Леона-новачка» (пер. з нім. Л.-П. Стринадюк) [9;32] Вони вирізняються новизною тем, сюжетів, героїв і мовою. На противагу їм виступає дитячий твір Е. Кестнера «Еміль і детективи», який уперше потрапив до друку у 1929 році і став справжньою класикою для німецьких дітей. Книга була перекладена на 59 мов, зокрема, українською (1997 р., вид. «Веселка») і російською (1985 р., вид. «Правда») [15;16].

Хитромудрі пригоди для мізкуватих детективинь і детективів, розважальні й казкові історії з фантастичними тестами й нарешті прості історії з життя підлітків – саме такі кардинально різні, проте не менш цікаві з перекладознавчої точки зору твори були взяті за основу цього практичного дослідження.

У практичній частині роботи було проаналізовано 130 одиниць власних назв і 49 одиниць реалій. Загальна кількість проаналізованих вихідних одиниць склала 179 одиниць та 179 варіантів перекладу.

2.2 Переклад власних назв у дитячій літературі на матеріалі перекладу з німецької українською мовою

У ході аналізу практичного матеріалу було відібрано 130 одиниць власних назв і 130 варіантів їх перекладу, які семантично були поділені на:

1. антропоніми
 - 1.1 власні імена (*Норма, Леон, Габі*)
 - 1.2 прізвища (*Родеріх, Плохер*)
 - 1.3 прізвиська (*кривощокий Карл*)
2. топоніми (*Дунай, Ратушна вулиця*)
3. назви установ і організацій («*Півний рай*», «*Panderade*»).

Аналіз теоретичного матеріалу показав, що для передачі власних імен використовуються такі перекладацькі трансформації, як транскрипція і транслітерація: нім. *Willy* ‘Віллі’, нім. *Markus* ‘Маркус’, нім. *Michi* ‘Міхі’, нім. *Regina* ‘Регіна’, нім. *Mira* ‘Міра’, нім. *Franz* ‘Франц’. Німецьке власне ім’я *Peter* перекладач також передає як ‘Петер’, відмовляючись від українського еквівалента ‘Петро’ задля збереження національного колориту.

Було виявлено, що декілька жіночих імен були не тільки транскрибовані, а й частково адаптовані до норм української мови. Так, нім. *Beate, Sabine* і *Rosalinde* отримали закінчення *-a*, притаманне українським жіночим іменам: замість ‘Беате’, ‘Сабіне’ і ‘Розалінде’ отримуємо ‘Беата’, ‘Сабіна’ і ‘Розалінда’.

Передача доволі поширених і відомих власних імен з німецької мови українською не становить великих труднощів для перекладача, тому що в ході тривалих контактів між країнами більшість імен мають вже сталі форми в обох мовах. Залишається лише зробити вибір – використати традиційну форму або підібрати аналог. Вибір залежить від мети, якої хоче досягти перекладач – показати колорит тексту оригіналу або адаптувати твір під читача перекладу.

Приємом транскрибування/транслітерації також використовується при передачі прізвищ. Цей спосіб транскодування дозволяє передати слово найбільш лаконічним шляхом і не вимагає від перекладача додаткових зусиль.

Наприклад, нім. *Neugebauers* ‘Нойгебауери’; нім. *Lehmann* ‘Леман’; нім. *Homburg* ‘Гомбург’; нім. *Zerlett* ‘Церлет’; нім. *Geßler* ‘Геслер’.

Однією з найхарактерніших рис дитячих творів є наявність великої кількості «промовистих» прізвищ, які є справжнім викликом для перекладача. Значним недоліком методу транскрибування у цьому випадку є те, що втрачається колорит імен, закладений автором твору. Так, читачі перекладу не розуміють конотативного значення, закладеного у прізвища мануфактурника нім. *Kurzhals* ‘Курцгальс’ (‘коротка шия’); жвавої і стрункої жіночки на ім’я нім. *Fiedelbogen* ‘Фідельбоген’ (‘смичок скрипки’) або підлого безсердечного злодія нім. *Grundeis* ‘Грундайс’, серце якого холодне як ‘лід’. Так само читачам без знання німецької мови залишається незрозумілим, чому Арнольд і його брат мають прізвище нім. *Mittenzwey* ‘Мітенцвай’, тобто ‘між двома’ або ‘два середніх’.

У творі «Еміль і детективи» зустрічається ім’я детектива, відомого німецьким дітям: *‘Wer ist denn euer Stuart Webbs?’*. У такому випадку перекладача має дві можливості: замінити ім’я (наприклад, на Шерлока Холмса як це зробила Л.З. Лунгіна) або взагалі випустити як К.І. Гловацька: *‘Хто у вас головний?’*. Лише у випадку з прізвищем нім. *Tischbein* ‘Тішбайн’ К.І. Гловацька робить зноску, що у перекладі на українську – це ‘ніжка стулу’, тому що того вимагав контекст. Автор повісті пригадував момент, коли йому вперше спала на думку історія з Емілем: він лежав на полу, біля стільця і лічив його ніжки. Так Еміль і отримав своє прізвище.

Особливо цікавими для перекладу є прізвиська персонажів. Більшість прізвиськ передається шляхом калькування без втрати свого значення. Таким чином, прізвиська героїв сприймаються однаково як у перекладі так і в оригіналі: маленький хлопчик нім. *der kleine Dienstag* стає ‘маленьким Вівторком’; кухня з червоною накидкою нім. *Pony Hütchen* – ‘Поні Капелюшок’, моторний хлопець нім. *die Schnelle Post* – ‘Швидка Пошта’, а ось значення прізвиська нім. *der Häuptling Rabenaas* (‘ватажок Шибеників’) було

пом'якшено шляхом заміни лайливого слова *Rabenaas* (дослівний переклад 'падаль') на нейтральне - 'Шибеники'.

Транскрибування при передачі промовистих прізвищ є менш частотним явищем. Так, дівчинка нім. *Petersilie* українською звучить як 'Петерзілія', а не 'Петрушка'; а постійно незадоволений і похмурий хлопчик нім. *Traugott* 'Траугот', а не 'похмурий гот'.

Для передачі прізвища викладача нім. *Eier-Meier*, голова якого за формою нагадує звичайнісіньке відро, перекладач поєднав прийом транскрипції у другій частині прізвиська і описовий переклад, замінивши перше слово на ціле речення для адекватного передання змісту оніма. В результаті отримуємо 'Майєр-німчура-вийняв-голову-з-відра'.

У дитячій літературі, як і в реальному житті, можна знайти багато прізвищ з негативною конотацією. Зазвичай вони замінюються їх повними або частковими еквівалентами, характерними для мови перекладу: нім. *Streber* (той, хто старається) - 'зубрило' або 'відмінничок'; нім. *Hohlbirne* (порожня груша) - 'рознака' або 'очкарик'; нім. *altkluges Plappermaul* (розумний не за роками бовтун) - 'всезнайко' або 'базікало'; нім. *Schleimer* - 'підлиза', а нім. *Heulsuse* - 'плаксіє'.

Багато назв географічних об'єктів мають свої відповідники у мові перекладу і передаються за традицією: нім. *Alpen* - 'Альпи', нім. *Frankreich* - 'Франція', нім. *Attersee* - 'озеро Аттер', нім. *Donau* - 'Дунай', нім. *Graz* - 'Грац'. Менш відомі топоніми передаються із допомогою транскрибування/транслітерації: нім. *Neustadt* - 'Нойштадт', нім. *Tiergarten* - 'Тіргартен', нім. *Unter den Linden* - 'Унтер-ден-Лінден', нім. *Kaiserallee* - 'Кайзералея'. Іноді додаються уточнюючі слова (гори, річка, тощо), наприклад, нім. *Wesenufer* - 'містечко Весенуфер'.

Доволі частотним при передачі назв вулиць, міських площ, мостів і т.п., є поєднання транслітерації і калькування: нім. *Weidendammer Brücke* - 'Вайдендамський міст', нім. *die Prager Straße* - 'Празька вулиця', нім. *Rathausstraße* - 'Ратушна вулиця', нім. *Nollendorfplatz* - 'Нолендорфська

площа', нім. *Wittenbergplatz* - 'Вітенберзька площа', нім. *Oranienburger Tor* - 'Оранвенбурзька брама', нім. *Vierwaldstätter See* - 'Фірвальдштетське озеро'.

Втім декілька назв вулиць передаються і чистою транскрипцією: нім. *Schumannstrasse* - 'Шуманштрассе', нім. *die Trautenstraße* - 'Траутенштрассе'.

Труднощі з'являються при передачі вигаданих, авторських топонімів. У випадку з нім. *Schattanien* перекладач застосував транскрипцію 'Шатанія'. Його вибір пояснюється відсутністю семантичного навантаження вихідного слова.

До перекладацького аналізу були також залучені назви брендів і фірм. Половина з них була перенесена до мови перекладу із збереженням графічної форми, наприклад, 'Panderadi', 'Vokex', 'Brettleng', 'Data Point'. Інша частина піддалась транслітерації нім. *Scho&Co* 'Шо&Ко', нім. *Drinkwater & Co* 'Дрінквотер і Ко⁰' або калькуванню нім. *die Brauerei 'Bierparadies'* - 'пивоварня 'Півний рай''.

Із зазначеного вище можна зробити наступні висновки: при передачі власних імен найуживанішим способом транскодування є транскрипція/транслітерація (72%). Це стосується у першу чергу імен, прізвищ, назв організацій і частково топонімів. На це є декілька причин: 1) традиція, 2) збереження колориту, 3) зручність і легкість прийому. Другим розповсюдженим видом перекладацької трансформації є калькування (13%). Цей метод використовується при передачі назв площ і вулиць, а також промовистих прізвищ і прізвищ із метою збереження конотативного значення, закладеного авторами в ці імена. Третім за частотністю перекладацьким прийомом стала субституція (10%), тобто заміна аналогом мови перекладу, коли калькування не можливе у зв'язку з різними поглядами і традиціями народів.

2.3 Переклад реалій у дитячій літературі на матеріалі перекладу з німецької українською мовою

У ході наукової вибірки була виявлено 49 одиниць реалій і 49 варіантів їх перекладу, котрі можна об'єднати у наступні невеликі групи, взявши за основу класифікацію С. І. Влахова і С. П. Флоріна [7, с. 59- 64]:

1. реалії на позначення професій (*сержант, бляхар*);
2. установи і заклади (*гуртожиток, броварня*);
3. етнографічні реалії (*веранда, ясла*);
4. мистецтво і культура (*ярмарок, ельф*);
5. етноніми (*негрєнята*);
6. та інші.

При передачі реалій перекладачі найчастіше звертаються до прийому субституції (51%). Таким способом передаються назви:

1) установ і закладів: нім. *die Realschule* як звична *школа*, нім. *die Brasserie* стає *пивничкою*, нім. *die Creperie* - 'млинцево', нім. *das Büro* – 'робочим місцем'. Німецька туристична база для молоді *der Jugendherberg* перетворюється у простий гуртожиток, а до оперативного загону поліції застосовується прийом генералізації: нім. *das Überfallkommando* 'поліція'.

2) етнографічні реалії, до яких відносяться поняття, пов'язані із побутом, їжею, одягом чи транспортом. Наприклад, нім. *die Palatschinken* замінюються на 'млинці', а нім. *das Herrenzimmer* - на 'вітальню', хоча у дійсності це скоріш 'робочий кабінет'. Реалія ж *der Sonntagsanzug*, яка пов'язана із часом, коли діти ходили до школи шість днів на тиждень і лише у неділю могли одягти щось інше, окрім шкільної форми, була замінена на 'святковий костюмчик'.

Відмінності у культурах дають про себе знати і у реченні нім. *Ich bekam damals 'ne Fünf*, де при перекладі п'ятірка була замінена на двійку: 'Я схопив тоді двійку'. Ця субституція вмотивована різними системами оцінювання Німеччини і України. Дослівний переклад у цьому випадку був би некоректним. Тому і нім. *die Zensuren* доходять до читача у вигляді звичного 'табеля'. Однак вживання у творі слова 'кузина' замість 'двоюрідна сестра'

(нім. *Emils Kusine* ‘кузина Еміля’) можна вважати виправданим, оскільки на початку повісті на цьому акцентується увага і пояснюється вибір слова.

3) професій і посади: нім. *der Gouverneur* ‘губернатор’; нім. *Kriminalwachtmeister Lurje* ‘слідчий в кримінальних справах Лур’є’; нім. *der Schätzmeister* ‘оцінювач’. Варто зазначити, що не всі підібрані аналоги є вдалими рішеннями, оскільки їх значення і функції іноді зовсім або частково не збігаються із одиницями оригіналу, як, наприклад, нім. *der Sicherheitsbeamte* ‘охоронець або службовець’; нім. *Lagerverwalter* – просто ‘керівник’.

4) етнонім нім. *das kleine schwarzweiß karierte Kannibalenmädchen* ‘маленька тубільна дівчинка у чорно-білу пересмужку’, при перекладі якого К.І. Гловацька толерантно замінює ‘людожерку’ на ‘дівчинку’.

Друге місце за частотністю використання посідає перекладацький прийом калькування (27%), який застосовується при передачі:

1) групи реалій, пов’язаної з мистецтвом і культурою. Сюди входять не лише поняття із сфери театру, музики і танців, а й звичаї, фольклорні і міфологічні персонажі: нім. *der Feuerelfenanführer* ‘ватажок вогняних ельфів’, нім. *die Feuerelfen* ‘вогняні ельфи’, нім. *das Feuerelfenmädchen* ‘дівча-вогняний ельф’, нім. *der Lichtelf* ‘світлячковий ельф’.

2) установи і заклади: ‘музей кайзера Фрідріха’ (нім. *das Kaiser-Friedrich-Museum*) і незрозумілій для нашої дійсності ‘аукціонний будинок’ (нім. *das Versteigerungshaus*).

3) вигадана професія нім. *die Diamantenwaschfrau*, тобто ‘пані, що прала діаманти’.

Наступним перекладацьким прийомом стає транслітерація, яка застосовується приблизно у 16% випадків:

1) професій і посад: замість звичних офіціанта і сержанта можна зустріти ‘кельнера’ (нім. *der Oberkellner*) і ‘вахмістра Єшке’ (нім. *Wachtmeister Jeschke*).

2) установ і закладів: замість міської ради з’являється ‘магістрат’ (нім. *der Magistrat*), замість пошти – ‘поштамт’ (нім. *der Postamt*) і нім. *der Reichstag* передається без жодних пояснень для маленьких читачів як ‘рейхстаг’

3) реалії, пов'язані із спортом: у творі Л. Галлаунер «*Гаф-пайп – старт Леона-новачка*» зустрічаються невідомі назви трюків, які хлопці виробляють на 'вейвсцутерах' (нім. *das Wavescooter*). Вони передаються засобами транслітерації: нім. *der Ollie* 'оллі', нім. *der Kickflip* 'кікфлін', нім. *die Grab-Tricks* 'граб (трюки)', нім. *die Slides* 'слайдс'.

Останні два прийоми (калькування і транслітерація) можуть бути одночасно застосовані при перекладі одного слова, як, наприклад, нім. *die Waldschlößchenbrauerei* 'броварня Вальдшлесхен'.

Іншою альтернативною можливістю передати зміст реалії є спосіб описового перекладу. Однак у випадку з нім. '*der Fastnachtsrummel*' (метушня напередодні великого посту) було частково втрачено значення вихідного слова – укр. 'гамір як на ярмарку'.

Проаналізувавши практичний матеріал, можна зробити висновки, що при перекладі реалій найчастіше застосовують такі перекладацькі трансформації як субституція (51%), калькування (27%) і транслітерація (16%). Перевагою використання субституції є безпосередня наближеність до читача, але існує і низка недоліків. До них відноситься втрата колориту слова або його заміна. На вживання цієї трансформації впливають відмінності мов і підготовленість читацької аудиторії. Транслітерація передає колорит слова, але і водночас може збити з пантелику ще недостатньо освічених дітей. У свою чергу калька звучить штучно і незвично для читацької аудиторії. У деяких випадках перекладачі вдаються до описового перекладу або ж зовсім опускають реалії.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

1. Задля проведення перекладознавчого аналізу реалії можна поділити на декілька груп: антропоніми, топоніми і назви організацій чи установ. Було виявлено, що імена і прізвища передаються засобами транскрипції/транслітерації, а прізвиська і значущі імена зазвичай намагаються перекласти або передати, зважаючи на їх смислове навантаження. Топографічні назви і назви організацій передаються за традицією або шляхом транскрибування, іноді із збереженням графічної форми. У кількісному відношенні транскрипція/транслітерація застосовується у 72% випадків, а калькування і субституція – відповідно 13% і 10%. Нечисельними є комбінування декількох способів перекладу (див. 2.1).
2. На матеріалі перекладів німецьких дитячих творі було виявлено 49 реалій-найменувань професій, установ, фольклорних персонажів і інших національно-специфічних об'єктів. Було підраховано, що при передачі реалій найуживанішим перекладацьким прийомом є субституція (51%), яка є вмотивованою у більшості випадків. Другим за частотністю використання стає прийом калькування (27%), що дозволяє більш точно передати семи слів. Транскрипція/транслітерація посідає третє місце із показником у 13% (див. 2.2).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Книги для дітей відрізняються не тільки обкладинкою і тематикою, а й комунікативною асиметрією між дорослим і дитиною. При їх перекладі виникає багато суперечливих моментів. З одного боку, перекладачі повинні дотримуватись вірності оригіналу і адекватності перекладу, з іншого боку, іноді доводиться поступитись цим принципам і вдатись до значних парафраз, вільностей, скорочувань, додавань та інших трансформацій. Тим не менш перекладач не повинен забувати про такі принципи як вірність тексту оригіналу та автору й адекватність перекладу
2. Оними – це слова або словосполучення, які позначають об'єкт. Передача власних назв передбачає вдавання до транскрипції, транслітерації, прямого перенесення, описового, уточнюючого чи коментованого перекладу, субституції або знайдення ономастичної відповідності з тим чи іншим ступенем близькості до оригіналу. Перекладачі найчастіше застосовують метод транскрибування. Однак у випадку з промовистими іменами і прізвишками це зумовлює складне сприйняття і втрату конотативного значення імен.
3. Реалії відіграють важливу роль у відображенні специфічних явищ матеріальної культури, традицій і звичок інших народів. При їх передачі перекладачі у половині випадків підшукують аналог у мові перекладу. Тим самим вони намагаються не відволікати увагу читача від суттєвого (змісту, сюжету, мовних характеристик героїв) і не змушують вникати у малозначущі деталі. Крім того, коментарі збільшують обсяг тексту. Прийом субституцій, з одного боку, сприяє кращому розумінню читачів, але при цьому втрачається специфіка мови оригіналу. Якщо не вдається знайти навіть частинного відповідника, на допомогу приходять описовий переклад або у крайньому випадку - прийом транскрипції/транслітерації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение / И.С. Алексеева – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.
2. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика / И.С. Алексеева – СПб.: Издательство «Союз», 2001. – 288 с.
3. Арзамасцева І.М., Миколаєва С.А. Дитяча література: Підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / І.М. Арзамасцева, С.А. Миколаєва – М.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 576 с.
4. Белинский В.Г., Чернышевский Н.Г., Добролюбов Н.А. О детской литературе / В.Г. Белинский, Н.Г. Чернышевский, Н.А. Добролюбов – М.: Гос. изд-во детской лит-ры, 1983. – 430 с.
5. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
6. Вивчення образів-персонажів на основі стандартної літературознавчої схеми [Текст] / Ю. І. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. - 2015. - N 4(квітень). - С. 19-22.
7. Влахов С.И., Флорин С.П. Непереводимое в переводе / С.И. Влахов, С.П. Флорин – М.: Международные отношения, 1980. – 342 с.
8. Гайлек О. Зачарована Мона Ліза: магічна історія для дітей середнього шкільного віку/ О. Гайлек; пер. з нім. Л. Рябової – Київ: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013 р. – 96 с.
9. Галлаунер Л. Гаф-пайп – старт Леона-новачка: оповідання для дітей середнього шкільного віку/ Л. Галлаунер; пер. з нім. Л.-П. Стринадюк. – Київ: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013 р. – 96 с.
10. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур / Д.И. Ермолович – М.: Р.Валент, 2001. – 200 с
11. Захаренко И.В. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов// Язык, сознание, коммуникация: сб. статей / И.В. Захаренко – М.: Филология, 1997. – Вып. 1. – 192 с.

12. Зелле М., Кнаусс С. Тінь у темряві – детективи-розгадки: детектив для дітей середнього шкільного віку/ О. Гайлек; пер. з нім. І. Андрущенко. – Київ: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013 р. – 96 с.
13. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози) / Р.П. Зорівчак – Львів: Вид-во при Львів, ун-ті, 1989. – 216 с.
14. Казакова Т.А. Художественный перевод: Учебное пособие / Т.А. Казакова – СПб.: ИВЭСЭП, Знание, 2002. – 112 с.
15. Кестнер Е. Еміль і детективи. Еміль і троє близнюків. Повість про Чоловічка. / Е. Кестнер; пер. з нім. К.І. Гловацької. – Київ: «Веселка», 1997 р. – 336 с.
16. Кестнер Э. Повести / Э. Кестнер; пер. с нем. Л.З. Лунгиной – Москва: «Правда», 1985 р. – 128 с.
17. Кіліченко Л.Н. Українська дитяча література: Навч. посібник / Л.Н. Кіліченко – К.: Вища школа. Головне вид-во, 1988. – 264 с.
18. Кулешов Є.В., Антіпова І.А. Дитячий збірник. Статті з дитячої літератури і антропології дитинства / Є.В. Кулешов, І.А. Антіпова - М.: ОГИ, 2003. - 448 с.
19. Латишев Л.К. Технология перевода: Учеб. пособие / Л.К. Латишев - М.: Издательский центр «Академия», 2005. - 320 с.
20. Огар Е.І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки / Е.І. Огар – Львів, «Аз-Арт», 2002. – 158 с.
21. Папуша О.М. Наратив дитячої літератури: специфіка художнього дискурсу / О.М. Папуша – Т.: Вид-во при держ. пед. ун-ті ім. В. Гнатюка, 2003. – 236 с.
22. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи: навчальний посібник / З.В. Партико – Львів: ВФ Афіша, 2006. – 416 с
23. Первова Г.М. Детская литература как предмет исследования в исторической ретроспективе / Г.М. Первова – Тамбов, Вестник Тамбовского университета, 1998. – 20 с.

24. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі / О.В.Ребрій–Харків, ХНУ ім. В.Н. Каразіна 2012 р. – 376 с.
25. Рецкер Я. И. О закономерных соответствиях при переводе на родной язык. — Сб. Вопросы теории и методики учебного перевода / Рецкер Я. И. – М.: 1950. – 259 с.
26. Ріттїг Г. У лапах короля тролів: фентезі для дітей середнього шкільного віку/ Г. Ріттїг; пер. з нім. М. Кушнір – Київ: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013 р. – 96 с.
27. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наукова думка, 1996. – 335 с.
28. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. Суперанская – М.: Наука, 1973. – 366 с.
29. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський – К.: Рад.школа,1972. – 670 с.
30. Чуковський К.І. Високе мистецтво / К.І. Чуковський. – М.: «Терра», 1968. – 384 с.
31. Emer O`Sullivan. Comparing children`s literature / Emer O`Sullivan. – Frankfurt, Frankfurter literturverlag, 2002. – 53 p.
32. Gallauner L. Halfpipe – Leon legt los!: Erzählung für mittleres Schulalter/ L. Gallauner. – Kiew: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013. – 96 S.
33. Hejlek O. Die total verhexte Mona Lise: Magische Geschichte für mittleres Schulalter/ O. Hejlek – Kiew: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013. – 96 S.
34. Hunt P. Children`s Literature / P. Hunt – Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 2001. – 334 p.
35. Rittig G. In den Fängen des Trollkönigs: Fantasie für mittleres Schulalter/ G. Rittig. – Kiew: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013. – 96 S.
36. Kästner E. Emil und die Detektive / E. Kästner – Hamburg: Dressler Verlag GmbH, 2016. – 171 S.

37. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft / W. Koller – Tübingen: Narr, 2011. – 349 S.
38. Korunets' Ilko V. Theory and Practice of Translation. –Vinnytsia: Nova Knyha. Publishers, 2003. – 448 p
39. Selle M., Knauss S. Der Schattenmann – Ratekrimis: Detektiv für mittleres Schulalter/ M. Selle, S. Knauss. – Kiew: Дж. Дж. Агенція ГМБХ Україна, 2013. – 96 S.
40. Shavit Z. Beyond the Respective Frameworks of the Past: Semiotics of Children's Literature / Z. Shavit – A New Perspective for the Study of the Field. – Stuttgart & Weimar: Verlag J.B.Metzler, 1994. – 163 p.